

Sesida dals

11 da mars 2025

Communitgà ils

12 da mars 2025

Protocol nr.

161/2025

Ovras electricas Frisal SA (OEF)

Realisaziun da la dotaziun da l'aua restanta e colliaziun dal Flem

Approvaziun dal project

I. Situaziun da partenza

1. Las **Ovras electricas Frisal SA (OEF)** possedan e mainan l'ovra electrica Frisal sin il territori da la vischnanca da Breil. Las OEF han survegnì ina concessiun che vala fin ils 30 da zercladur 2040. Cun il conclus dals 21 d'avust 2018 (prot. nr. 636/2018) èn las OEF vegnidas obligadas – tenor ils art. 80 ss. da la Lescha federala davart la protecziun da las auas (Lescha davart la protecziun da las auas, LPAuas; CS 814.20) – d'installar en il Flem in indriz da dotaziun davent da l'implant d'accumulaziun Breil da l'ovra electrica Frisal, da restituir quantitats d'aua da dotaziun graduadas (25 l/s dals 16 da november fin ils 31 da matg e 45 l/s dal 1. da zercladur fin ils 15 da november) e da garantir cun simpels meds, che la colliaziun dal Flem al batschigl da calmar sut il mir d'accumulaziun Breil (descensiun) saja transibla per ils peschs. Las OEF èn vegnidas obligadas d'inoltrar al Departament d'infrastructura, energia e mobilitad (DIEM; pli baud: Departament da construcziun, traffic e selvicultura) in project approvabel, e quai entaifer 1 onn suenter che la disposiziun da sanaziun è entrada en vigur.
2. Cunter la disposiziun da sanaziun ha la Fundaziun svizra da la Greina (FSG) fatg recurs fin davant il Tribunal federal. Cun la sentenza 1C_31/2022 dals 21 da mars 2023 ha il Tribunal federal refusà il recurs. La disposiziun da sanaziun ha pia survegnì vigur legala.

3. Ils 19 da mars 2024 han las OEF inoltrà al chantun ina dumonda d'approvaziun dal project che cumpiglia tant la realisaziun da la sanaziun da l'aua restanta sco er la colliaziun dal Flem. Igl è planisà d'installar l'implant da dotaziun en il tumbin da pumpadi existent da la vart dal mir che guarda vers l'aua. Sur in conduct duai l'aua da dotaziun vegnir prelevada da l'aua survar avant la serra e restituida a l'aua sutvar suenter la serra. Per colliar il Flem cun il batschigl da calmar è prevista ina chanal cun in profil U, che maina tras la cuntertraversa en il Flem.

II. Exposiziun publica

1. La dumonda d'approvaziun dal project ed ils documents appartegnents èn vegnids exponids publicamain dals 6 da matg 2024 fin ils 4 da zercladur 2024 en la vischnanca da Breil sco er tar l'Uffizi d'energia e da traffic (UEnTr). L'exposiziun publica è vegnida publitgada en il Fegl uffizial chantunal ed en la vischnanca da Breil en la moda ch'è usitada là.
2. Durant l'exposiziun n'èn vegnidas inoltradas naginas protestas.

III. Posiziuns

1. En il rom da la procedura da consultaziun han ils suandants uffizis e las suandantas instituziuns inoltrà lur posiziuns:
 - Uffizi da guaud e privels da la natira (UGP), 17 d'avrigl 2024
 - Assicuranza d'edifizis dal Grischun (GVG), 29 d'avrigl 2024
 - Uffizi per industria, mastergn e lavur (UCIML), 2 da matg 2024
 - Uffizi da chatscha e pestga (UCP), 21 da matg 2024
 - Uffizi per il svilup dal territori (UST), 22 da matg 2024
 - Uffizi d'energia e da traffic (UEnTr), 7 da zercladur 2024
 - Uffizi per la natira e l'ambient (UNA), 12 da fanadur 2024
 - Uffizi da construcziun bassa (UCB), 15 da fanadur 2024

2. La vischnanca da Breil n'ha betg prendì posiziun davart il project.
3. Ultra da quai ha l'Uffizi federal d'energia (UFE) communitgà ils 3 da zercladur 2024 ils resultats da l'examinaziun da la segirezza tecnica.
4. Uschenavant che quai è necessari, vegn il cuntegn da la dumonda d'approvaziun dal project, dals documents dal project e da las posiziuns tractà en las consideraziuns qua sutvart.

IV. Consideraziuns

1. Cumpetenzas, procedura, object da la procedura

1.1 Procedura d'approvaziun tenor il dretg da las auas (coordinaziun da las proceduras)

Las lavurs planisadas han l'intent da realisar la sanaziun da l'aua restanta davent da l'implant d'accumulaziun Breil, d'installar l'indriz da dotaziun necessari e da colliar il batschigl da calmar cun il Flem. Per il project da construcziun vegnan duvradas differentas permissiuns che ston vegnir coordinadas (cf. areguard l'obligaziun da coordinaziun er l'art. 25a da la Lescha federala davart la planisaziun dal territori [Lescha davart la planisaziun dal territori, LPT; CS 700]). Il project da construcziun vegn perquai giuditgà en il rom d'ina procedura d'approvaziun tenor il dretg da las auas confirm als art. 57 ss. da la Lescha davart il dretg da las auas dal chantun Grischun (LDAG; DG 810.100). En il rom da l'approvaziun dal project decida la Regenza davart tut las permissiuns ch'èn necessarias per realisar il project (cf. art. 58 al. 1 LDAG).

1.2 Examinaziun ecologica

Avant ch'ina autoritad decida davart la planisaziun, davart la construcziun u davart la midada da stabiliments, examinescha ella uschè baud sco pussaivel lur cumpatibilitad ecologica. A l'examinaziun ecologica formala en il senn da l'art. 10a da la Lescha federala davart la protecziun da l'ambient (Lescha davart la protecziun da l'ambient, LPAmb; CS 814.01) èn suttamessas ovras d'accumulaziun, ovras d'aua currenta sco er ovras d'accumulaziun a pumpa

cun ina prestaziun installada da passa 3 megawatts (MW), quai tenor la cifra 21.3 da l'aggiunta da l'Ordinaziun davart l'examinaziun ecologica (OEE; CS 814.011). Il project che vegn giuditgà cun quest conclus cumpiglia la realisaziun da l'indriz da dotaziun che vegn duvrà per restituir l'aua restanta e la colliaziun dal batschigl da calmar cun il Flem. Las midadas na pertutgan betg transfurmaziuns ed engrondiments d'edifizis u midadas da manaschi d'ina dimensiun substanziala tenor l'art. 2 al. 1 lit. a OEE. Per il project inoltrà na dovri pia nagina examinaziun ecologica. Independentamain da quai ston vegnir observadas las prescripziuns davart la protecziun da l'ambient (cf. er art. 3 e 4 OEE). Pia ston vegnir scleridas las consequenzas per l'ambient e vegnir planisadas mesiras che permettian d'observar las prescripziuns decisivas (cf. Uffizi federal d'ambient, UVP-Handbuch 2009, modul 2, cifra 1.3). En il rapport dals 19 da mars 2024 èn descrittas las consequenzas da las lavurs da sanaziun per l'ambient; questas consequenzas èn vegnidas examinadas dals posts chantunals competents. Ils giudicaments inoltrads en il rom da la consultaziun (cf. cifra III.1 qua survant) vegnan tractads pli detagliadamain qua sutvart.

1.3 Exposiziun publica e publicaziun

L'obligaziun d'exposiziun e da publicaziun tenor l'art. 57 al. 1 en cumbinaziun cun l'art. 53 al. 1 e 2 LDAG è ademplida (cf. cifra II.1 qua survant).

2. Giudicament tenor il dretg da las auas

Las lavurs previsas han l'intent da realisar la sanaziun da l'aua restanta e da colliar il batschigl da calmar cun il Flem ch'è situà sutvart. Tenor la posiziun dal UEnTr dals 7 da zercladur 2024 na vegnia la concessiun dal dretg da las auas betg tangada tras quest project.

3. Permissiuns e cundiziuns tenor il dretg da l'ambient

3.1 Pestga

Sche intervenziuns en las auas tangheschan ils interess da la pestga, dovran ellas ina permissiun tenor il dretg da pestga, quai conform a l'art. 8 al. 1 e 3 da la Lescha federala davart la pestga (LFP; CS 923.0) en cumbinaziun cun l'art. 19 al. 1 da la Lescha chantunala da pestga (LCP; DG 760.100). Tenor la

posiziun dal UCP dals 21 da matg 2024 saja il Flem in'aua cun peschs, uschia ch'i dovria ina permissiun tenor il dretg da pestga.

La Regenza na vesa nagins indizis per divergiar da la valitaziun da l'autorità specialisada. La permissiun dal dretg da pestga tenor l'art. 8 LFP po pia vegnir concedida sut cundiziuns. Las cundiziuns pretendidas ston vegnir integradas en il conclus.

3.2 Spazi d'auas

Sch'ils spazis d'auas n'èn betg vegnids fixads en la planisaziun d'utilisaziun d'ina vischnanca sco liants per las proprietarias ed ils proprietari, dovran ils projects da construcziun, che sa chattan – tenor las disposiziuns transitoricas da la midada dals 4 da matg 2011 da l'Ordinaziun davart la protecziun da las auas (OPAuas; CS 814.201) – entaifer la distanza da las auas, il consentiment dal UNA sco post chantunal specialisà (art. 108b al. 1 da la Lescha davart la planisaziun dal territori per il chantun Grischun [LPTGR; DG 801.100] en cumbinaziun cun l'art. 1 al. 2 da l'Ordinaziun tar la Lescha introductiva tar la Lescha federala davart la protecziun da las auas [Ordinaziun chantunala davart la protecziun da las auas, OCPA; DG 815.200]). Tenor la posiziun dal UNA dals 12 da fanadur 2024 saja il project dependent dal lieu ed en l'interess public (art. 41c al. 1 OPAuas). Perquai possia il project vegnir approvà.

4. Examinaziun da la segirezza tecnica da l'implant d'accumulaziun

L'implant d'accumulaziun Breil stat sut la surveglianza directa da la Confederaziun (art. 22 al. 2 da la Lescha federala davart ils implants d'accumulaziun [LIA; CS 721.101]). Perquai ch'il project da sanaziun po avair ina influenza sin l'implant d'accumulaziun Breil, sto il UFE, sco autorità da surveglianza competente (art. 29 al. 1 da l'Ordinaziun davart ils implants d'accumulaziun [OIA; CS 721.101.1]), examinar la dumonda areguard ils aspects da la segirezza tecnica e communigar il resultat da l'examinaziun, avant che la permissiun da construcziun vegn concedida (art. 6 al. 5 LIA en cumbinaziun cun l'art. 24 al. 1 e 2 OIA). Ils 3 da zercladur 2024 ha il UFE communigà, che las pretensiuns envers la segirezza tecnica dal project sajan ademplidas, cun resalva da las cundiziuns che stoppian vegnir observadas.

5. Giudicament tenor il dretg da la planisaziun dal territori

Tenor la dumonda d'approvaziun dal project dals 19 da mars 2024 cumpiglian las lavurs da transfurmaziun previsas adattaziuns minimalas da l'implant existent. Questas adattaziuns vegnian fatgas exclusivamain a l'intern. Tenor l'art. 40 al. 1 da l'Ordinaziun davart la planisaziun dal territori per il chantun Grischun (OPTGR; DG 801.110) na dovria il project perquai nagina permissiun da construcziun. L'obligaziun d'annunzia tenor l'art. 40a al. 1 OPTGR è ademplida. Perquai che ni la vischnanca da Breil ni il UST n'èn s'exprimids en moda divergenta en chausa (art. 40a al. 2 e 3 OPTGR), è il project qua avant maun pia deliberà da l'obligaziun da dumandar ina permissiun da construcziun.

6. Ulteriuras permissiuns e cundiziuns

Ils posts spezialisads ch'èn vegnids envidads da prender posiziun, han da princip ina tenuta positiva envers il project. Tenor lur giudicament po il project vegnir approvà. Els pretendan dentant d'integrar cundiziuns e premissas supplementaras en la decisiun d'approvaziun. La Regenza na vesa nagins indizis per divergiar da las valitaziuns da las autoritads spezialisadas. Las permissiuns decisivas ston vegnir concedidas e las cundiziuns pretendidas ston vegnir integradas en il conclus.

7. Custs da procedura, taxas

Il chantun è autorisà d'adossar al concessiunari ils custs che resultan en spezial per tractar las dumondas e per exequir las funcziuns da surveglianza (art. 32 al. 1 LDAG). Ils custs da 2000 francs ch'èn resultads per il chantun tras la dumonda d'approvaziun qua avant maun, ston pia vegnir adossads a las OEF.

V. Conclus

Suenter avair examinà la dumonda d'approvaziun dal project dals 19 da mars 2024, suenter avair prendì invista dals documents decisivs, sa basond sin l'art. 58 al. 1 da la Lescha davart il dretg da las auas dal chantun Grischun (LDAG; DG 810.100) sco er sin las disposiziuns respectivas da la legislaziun speziala, sin fundament da las consideraziuns qua surtart sco er sin proposta dal Departament d'infrastructura, energia e mobilitad

concluda la Regenza:

1. Approvaziun dal project

- 1.1 Il project tenor la dumonda dals 19 da mars 2024 concernent la realisaziun da la dotaziun da l'aua restanta e la colliaziun dal Flem vegn approvà sut las cundiziuns e premissas qua suttart. Las permissiuns ch'èn necessarias per realisar il project, vegnan concedidas a las Ovras electricas Frisal SA tenor las disposiziuns qua suttart.
- 1.2 Ils suandants documents valan sco part integrala da l'approvaziun qua avant maun:
 - Rapport, Ovra electrica Frisal / implant d'accumulaziun Breil, realisaziun da la dotaziun da l'aua restanta e colliaziun dal Flem dals 19 da mars 2024
 - Plan nr. AXHKWF0033, Ovra electrica Frisal SA, scul da basa dal batschigl da gulivaziun, realisaziun da la dotaziun, situaziun, 1:500 dals 11 da december 2023
 - Plan nr. AXHKWF0034, Ovra electrica Frisal SA, scul da basa da l'ovra da clusiun, realisaziun da la dotaziun, plan orizontal e tagls, 1:50 dals 16 da schaner 2024
 - Plan nr. AXHKWF0039, Ovra electrica Frisal SA, batschigl da calmar, colliaziun dal Flem, situaziun e tagls, 1:20 ed 1:100 dals 11 da december 2023

2. Cundiziuns tenor il dretg da las auas

- 2.1 Las Ovas electricas Frisal SA ston mintgamai annunziar en scrit al Departament d'infrastructura, energia e mobilitad il cumenzament e la finiziun da las lavurs da construcziun sco er la data ch'ils stabiliments vegnan mess en funcziun.
- 2.2 Ils stabiliments ston vegnir collaudads entaifer 1 onn suenter la finiziun da las lavurs da construcziun. Il pli tard 6 mais suenter la finiziun da las lavurs da construcziun ston las Ovas electricas Frisal SA avair generà ils documents ed ils plans da las ovas realisadas, ch'èn necessariis per la collaudaziun. Questas actas ston vegnir inoltradas a l'Uffizi d'energia e da traffic, e quai l'emprim sin via electronica e suenter la collaudaziun en trais exemplars sin palpiri.

3. Permissiuns e cundiziuns tenor il dretg da l'ambient

- 3.1 Las mesiras cuntegnidas en il project per garantir che l'ambient vegnia schanegià uschè bain sco pussaivel, sco er las mesiras da protecziun e da restabiliment ston vegnir realisadas. Ellas ston vegnir cumplettadas cun las mesiras menziunadas en las cifras qua sutvart.
- 3.2 La permissiun dal dretg da pestga tenor l'art. 8 da la Lescha federala davart la pestga (LFP; CS 923.0) per las intervenziuns tecnicas che resultan tras la realisaziun da la sanaziun da l'aua restanta e tras la coliaziun dal batschigl da calmar cun il Flem, vegn concedida cun las suandantas cundiziuns:
 - Il survegliader da pestga chantunal cumpetent (R. Tomaschett, 079 430 69 28) sto vegnir orientà almain 10 dis da lavur ordavant davart il termin da l'intervenziun. Sias ordinaziuns concernent la pestga ston vegnir observadas strictamain.
 - Il survegliader da pestga chantunal cumpetent decida, sch'i ston vegnir pestgads ordavant tut ils peschs ord ils trajects d'aua periclitads u sch'i dovra ulteriuras mesiras da pestga (p.ex. retegnida d'aua). Ils custs che resultan van a quint dals titulars da la permissiun.
 - Tut las intervenziuns en l'aua da surfatscha ston vegnir fatgas cun agid da la metoda da construcziun a sitg (retegnida d'aua). Turblaments d'aua ston vegnir limitads ad in minimum absolut.

- La moda e maniera da las lavurs da betun en il sector da las auas sto vegnir fixada ordavant cun il survegliader da pestga chantunal cumpetent.
- Cun exequir las lavurs da construcziun stoi vegnir guardà, che naginas substanzas nuschaivlas, sco ieli, benzin, aua da betun e.u.v., n'arrivian en las auas. Per l'aua persa dal plazzal vala da princip la recumandaziun nr. 431 «Allontanament da l'aua da plazzals» da la SIA.
- Las maschinas ston vegnir tancadas, nettegiadas e reparadas ordaifer las auas sin ina piazza adattada. Ordaifer las uras da lavur ston tut las maschinas da construcziun vegnir deponidas ordaifer il letg da l'aua sin ina piazza cun cuvrída dira.
- Las auas, ils secturs da las rivas e lur spazis da viver ston vegnir mantegnids en in stadi natiral e quasi-natiral. La concepziun finala dal traject dal flum pertutgà sto avair en mira in restabiliment optimal e, nua che quai è pussaivel, in meglierament dal spazi da viver da la riva e dal flum e sto plinavant garantir la libra mobilitad dals peschs. Per quest intent sto vegnir consultà il survegliader da pestga chantunal cumpetent.
- Tut ils eveniments che pudessan far donn a la qualitat da las auas (auas da surfatscha ed aua sutterrana) ston vegnir annunziads immediatamain a la vischnanca sco er al servetsch da pichet da l'Uffizi per la natira e l'ambient (sur la Centrala d'acziuns, tel. 117/118).

4. Cundiziuns concernent la segirezza tecnica

Sin basa da l'art. 6 da la Lescha federala davart ils implants d'accumulaziun (LIA; CS 721.101) ston vegnir observadas las suandantas cundiziuns, ch'èn resultadas tras l'examinaziun da la segirezza tecnica da l'Uffizi federal d'energia:

1. Segirezza en cas d'aua gronda

- A l'Uffizi federal d'energia stoi vegnir annunzià ad uras, sch'igl è previs da metter ord funcziun il scul da basa; la segirezza en cas d'aua gronda sto esser garantida da tut temp.
- In'eventuala adattaziun da la capacitad dal scul da basa sto vegnir resguardada pervia da l'implant da dotaziun.

2. Program da construcziun

- In mais avant il cumenzament da las lavurs da construcziun stoi vegnir inoltrà a l'Uffizi federal d'energia in program da construcziun detaglià.
- Il cumenzament e la fin da las lavurs da construcziun ston vegnir annunziads en scrit a l'Uffizi federal d'energia entaifer in'emna.
- Durant la fasa da construcziun sto l'Uffizi federal d'energia vegnir infurmà regularmain davart il progress da las lavurs ed immediatamain davart eveniments speziels e davart eventualas midadas dal program da construcziun. Ils plans actualisads ston vegnir tramess a l'Uffizi federal d'energia avant la realisaziun da las lavurs correspondentas.

3. Controllas e mesiraziuns durant la fasa da construcziun

- Cun il program da controlla e da mesiraziun vertent per survegliar la segirezza da l'implant d'accumulaziun èsi da cuntinuar durant la fasa da construcziun.
- Ils puncts da mesiraziun ston restar en funcziun durant la fasa da construcziun e na dastgan betg vegnir donnegiads. Sche quai n'è betg pussaivel, ston els vegnir remplazzads u adattads.

4. Reglaments pertutgant la sorveglianza, ils cas d'urgenza e l'implant d'accumulaziun

Sch'il project duess avair ina influenza sin ils reglaments da l'implant d'accumulaziun Breil (plans, capacitads e.u.v.), ston ils reglaments vegnir adattads e consegnads a l'Uffizi federal d'energia per l'approvaziun.

5. Documents suenter la finiziun da las lavurs da construcziun

Il pli tard 6 mais suenter la finiziun da las lavurs da construcziun èsi d'inoltrar a l'Uffizi federal d'energia ils plans da l'ovra realisada sco er in rapport da l'execuziun da las lavurs cun ina documentaziun fotografica. Sa basond sin quests documents e sin la collaudaziun emetta l'Uffizi federal d'energia il protocol da la collaudaziun da la segirezza tecnica.

6. Midadas dal project

Sche eventualas midadas dal project èn relevantas per la segirezza tecnica, ston ellas vegnir communitgadas a l'autorità da surveglianza e vegnir approvadas da tala (art. 6 LIA en cumbinaziun cun l'art. 8 da l'Ordinaziun davart ils implants d'accumulaziun [OIA; CS 721.101.1]).

5. Permissiun concernent las construcziuns idraulicas

La permissiun concernent las construcziuns idraulicas tenor l'art. 22 da la Lescha davart la correcziun dals curs d'aua en il chantun Grischun (Lescha davart la correcziun dals curs d'aua, LCCA; DG 807.700) vegn concedida.

6. Custs da procedura

Ils custs per tractar questa dumonda, che consistan:

– d'ina taxa d'examinaziun e d'administraziun	fr. 2 000.00
– da las taxas d'emissiun e da comunicaziun	<u>fr. 240.00</u>
total	<u>fr. 2 240.00</u>

van a quint da las Ovras electricas Frisal SA e ston vegnir pajads entaifer 30 dis suenter la consegna da quest conclus, cun il cedel da pajament agiuntà a l'Administraziun da finanzas dal Grischun, Cuira, sin il conto da posta 70-187-9, e quai sco suonda:

– conto 421001 6110.10 (taxa d'examinaziun dal UEnTr)	fr. 2 000.00
– conto 421001 1200.100201 (taxas per acts uffizials)	fr. 240.00

7. Exposiziun publica

Quest conclus sto vegnir exponì publicamain cun ils documents respectivs durant 30 dis tar l'Uffizi d'energia e da traffic. L'exposiziun sto vegnir publitgada en il Fegl uffizial chantunal (art. 59 en cumbinaziun cun l'art. 56 al. 1 e 2 LDAG).

8. Indicaziun dals meds legals

Cunter quest conclus poi vegnir fatg recurs entaifer 30 dis dapi la communicaziun dal conclus tar la Dretgira superiura dal chantun Grischun, Obere Plessurstrasse 1, 7000 Cuir, e quai a norma da l'art. 49 al. 1 lit. d da la Lescha davart la giurisdicziun administrativa (LGA; DG 370.100) en cumbinaziun cun l'art. 59 e l'art. 56 al. 3 LDAG. Il recurs sto cuntegnair la pretensiun giuridica, ils fatgs ed ina motivaziun. Ed al recurs ston vegnir agiuntads il conclus contestà ed eventuels meds da cumprova.

9. Communicaziun

9.1 Cun agiuntar ils documents ch'èn munids cun la remartga d'approvaziun a:

- Ovras electricas Frisal SA, chascha postala Axpo, 5401 Baden (posta A Plus)
- Vischnanca da Breil, Via Principala 32, 7165 Breil (posta A Plus)
- Archiv dal stadi
- Uffizi d'energia e da traffic (per mauns dal cataster da las ovras idraulicas)

9.2 Senza agiuntas a:

- Uffizi federal d'energia, secziun Surveglianza da las serras da vallada, 3003 Berna
- Assicuranza d'edifizis dal Grischun
- Departament d'economia publica e fatgs socials
- Uffizi per industria, mastergn e lavur
- Uffizi per il svilup dal territori
- Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient
- Uffizi per la natira e l'ambient
- Departament da finanzas e vischnancas
- Controlla da finanzas
- Uffizi da construcziun bassa
- Uffizi da guaud e privels da la natira

- Uffizi da chatscha e pestga
- Departament d'infrastructura, energia e mobilitad

En num da la Regenza

Il president:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'M. Caduff'.

Marcus Caduff

Il cancellier:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'D. Spadin'.

Daniel Spadin